

“Geloven = doen”

samenvatting van de preek in de kringenkerkdienst, 19 februari 2023
Jakobus 2:14-26, programma 8 in het kringenboekje

Het waren mooie gespreken die ik op een paar kringen meemaakte. Alleen al over het clublied van Feijenoord: ‘Geen woorden, maar daden’. Dat gezegde hoor je alom in onze maatschappij. We willen daden en daadkracht zien. Zit daarachter dat moe zijn van woorden? Woorden zijn waardevol en we hebben ze nodig. Maar ook... wat kunnen woorden veel verhullen. Stroom van woorden als rookgordijnen ter bescherming van eigen of andere belangen. Ondertussen laten ze het probleem onopgelost. En de mensen die onder het probleem lijden, blijven met zulke woorden in de kou staan.

Dan ben je dus dicht bij Jakobus en zijn brief. Met dat voorbeeld van die arme man of vrouw die het moet doen met ‘Het ga je goed! Kleed je warm en eet smakelijk!’. En rookgordijn is het, ja van wat eigenlijk? Egoïsme? Liefdeloosheid? Of bijna nog erger: onverschilligheid? De Joodse schrijver en holocaust-overlevende Eli Wiesel schreef: ‘Het tegenovergestelde van liefde is niet haat, maar onverschilligheid’. Waardoor het leed van de ander ons niet meer raakt. Schrijnend toch als mensen zo het bos worden ingestuurd? En dan ook nog in de gemeente van Jezus Christus, waar de liefde en het omzien naar de ander de toon moeten zetten. Waar mensen zouden moeten rondlopen die iets begrijpen van de missie van Jezus.

Zou het daarom zijn dat Jakobus zo fel van leer trekt in ons Bijbelgedeelte? ‘Zoals het lichaam dood is zonder geest, zo is ook geloof zonder daden dood’. Hoe heftig kun je het zeggen? Een lichaam zonder geest: dat is dood, dat is een lijk. ‘Kan het niet wat rustiger, wat milder, Jakobus?’, zouden we hem misschien wel willen vragen. Maar Jakobus zou ons aankijken en zeggen: Weet je wel wat er op het spel staat? Dit gaat over de liefde van onze Heer Jezus zelf! Hij gaf alles, Hij gaf zichzelf! Vreselijk als dat in de gemeente van Jezus tot het tegendeel dreigt te verworden.

Dat maakt me wel benieuwd hoe dat nou zat, bij die christenen in deze brief. In het opschrift van de brief noemt Jakobus hen ‘de 12 stammen in de diaspora’. Het gaat kennelijk om verstrooide christenen, verjaagd uit de gemeente van Jeruzalem. Daar was Jakobus hun ‘dominee’ geweest. Door vervolgingen waren ze op de vlucht geslagen, her en der verspreid geraakt. Is Jakobus door die verandering zo ongerust over hen? Ongerst dat met de verandering van omgeving en het moeten opbouwen van een heel nieuw leven ook hun geloof zou veranderen? Dat hun geloof zou verwateren, verflauwen? Tot misschien nog een restje van ‘ja maar ik geloof wel hoor’, zoals je dat ook in onze tijd hoort. Maar het is geen geloof meer dat nog iets doet, dat iets uitwerkt, of zoals Jakobus zegt: het is geloof zonder daden.

Laten we die situatie eens dichterbij halen. Wij hebben dan wel niet te maken met vervolging zoals die mensen toen en veel christenen in andere landen nu. Maar denk eens aan een verhuizing en wat dat met mensen doet. Dat is ook zo’n complete verandering die diep ingrijpt. ‘Ik moet me zelf opnieuw uitvinden’, zei iemand tegen me. En God? En geloof? Geloof dat actief is, daadwerkelijk geloof? Ik heb ik het – voor zover ik kan beoordelen – wel zien gebeuren. Een meelevend gezin dat verhuisde en afscheid nam van onze kerkgemeenschap.

Een paar jaar later kwam ik ze tegen: 'Hoe gaat het nu met jullie? En de kerk?' Toen werd het stil. Nee, dat was nog niet zo gelukt. En zo bleek: ze hadden er ook niet veel aan gedaan. 'Maar we geloven nog wel hoor dominee', werd mij verzekerd.

U en jij merken intussen wel, dat ik behoorlijk mijn eigen draai geef aan het punt van Jakobus. Maar ik hoop dat het daarmee dichterbij komt. En over dichterbij gesproken: dat begint dus bij ieder van ons persoonlijk. Het begint bij u, jou en mij als mens en de plek die het geloof in jouw leven heeft. In het kringenboekje lezen we het verhaal van Jaap. Jaap die heel zijn hele leven geloofde, maar zo vertelt hij: 'Met de jaren is mijn geloof steeds meer 'naar beneden gezakt'. Was het vroeger vaak een kwestie van goede meningen en overtuigingen, mettertijd zakte het van zijn hoofd naar beneden, naar zijn hart en ook naar zijn handen.

Een herkenbaar verhaal, begreep ik uit de kringgesprekken. Geloven betekende in vroeger tijd vaak letterlijk 'leren', van het psalmversje tot de zondagen van de Catechismus. Velen ervoeren pas later het belang van geloven met je gevoel ('hart') en in de alledaagse praktijk ('handen'). Daar zit volgens mij ook de sleutel voor ons thema 'geloven = doen'. Je moet daar geen tegenstelling van maken. 'Ik geloof òf ik doe', zo'n tegenstelling wijst ook Jakobus af. Het hoort juist bij elkaar: geloven èn doen. Maar Jakobus maakt in zijn brief een ander punt. Jakobus heeft het over geloof dat ook liefde inhoudt, anders is het geen geloof, zegt hij. Daden van liefde vloeien uit het geloof voort. Ten minste, als dat niet een geloof is 'als een lijk', maar een levend geloof! Nog weer even aan Jaap denken. Dit gaat over geloof dat naar beneden is gezakt. Waarbij het hoofd blijft meedoen. Een kringlid merkte terecht op: 'Het moet ook niet te ver uitzakken'. Het hoofd doet ook mee. Maar dan ook je hart en handen. Jij helemaal!

Levend geloof! Dan houdt de oproep van Jakobus vanmorgen dus niet in: ga nou maar eens heel snel een stel daden organiseren, want als het lijstje te kort is, grijp je misschien wel mis bij God. Nee, als ons 'doen' moet leiden tot vrome prestaties om een ticket naar de hemel te verdienen, dan kom je in de Bijbel een andere brieveschrijver tegen: de apostel Paulus. Alleen door te geloven, jouw hand in Jezus' hand te leggen, kun je kind van God zijn, hoor je dan. Daarvoor zijn onze daden niet bedoeld en niet geschikt. Ze schieten simpelweg tekort.

Jakobus was het om iets heel anders te doen, namelijk dat onze geloofsovergave aan Jezus heel ons leven aangaat. Hoofd en hart en handen. Woorden, gedachten en dus ook daden. Een levend geloof dat van zichzelf – beter: door de heilige Geest – weet van hoop en van liefde. Anders gezegd: een heel je leven omvattend, daadwerkelijk geloof.

Tot slot, het is zo mooi, dat het in het Hebreeuws, een grondtaal van de Bijbel, één term is: 'dabar', dat betekent zowel 'woord' als 'daad'. In de kern is het dus één ding. Woord, waar de daad eigenlijk al in zit. Daad, die voorafgaande woorden werkelijk maakt. Dat vraagt om christenen en om een christelijke gemeente die dat herkennen. Christenen uit één stuk, een gemeente uit één stuk. Gaan wij dat realiseren? Nee dus. Maar je kunt er wel in groeien, en dan ook vrucht en zegen ervaren. In het spoor van die Ene, die het wel volkomen realiseerde: onze Heer Jezus Christus. Het is vandaag de eerste lijdenszondag. Hij ging zijn weg vòòr ons. Hij ging ons ook vòòr. Houd Hem elke dag voor ogen. 'Woord en daad', Jezus was het allebei. Gods 'woord en daad' in persoon. Ook voor jou!

Vraag: Zit in deze preek één gedachte die je de komende week bij je wilt houden, om dan ook te proberen het in praktijk te brengen?